

Sygn. akt I CNP 56/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 4 grudnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie ze skargi Syndyka L.B. o stwierdzenie niezgodności
z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego [...] z dnia 7 lutego 2007 r., wydanego
w postępowaniu upadłościowym U. D. Spółki z o.o. w W.
w przedmiocie wyznaczenia innego syndyka,
po rozpoznaniu z udziałem skarżącej i kuratora upadłego A. G.
na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 4 grudnia 2008 r.,

oddala skargę.

Uzasadnienie

L. B. wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 7 lutego 2007 r., oddalającego zażalenie przez nią wniesione na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 20 grudnia 2006 r., którym odwołana ona została z funkcji syndyka upadłości U. D. spółki z o.o. w W. i na jej miejsce wyznaczona została K. U.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy uznał, że wybranie skarżącej na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego oraz skreślenie z listy kandydatów na syndyka nie spowodowało, że z mocy prawa przestała być syndykiem i że zbędnym było wydanie postanowienia o jej odwołaniu. Stwierdził zasadność postanowienia Sądu pierwszej instancji, które wydane zostało z powołaniem się na art. 101 § 1 rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (tekst jedn.: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.; dalej – „pr. upadł.”). Uznał, że zachodziła podstawa do odwołania skarżącej z funkcji syndyka „w trybie dyscyplinarnym”, gdyż dopuściła się ona dwóch, bardzo poważnych uchybień: 1) nie wykonała zaleceń sędziego-komisarza i nie rozwiązała niezwłocznie nasuwających wątpliwości co do bezstronności syndyka zawartych przez siebie umów o zastępstwo procesowe upadłego z adwokatem M. C., współnikiem spółki C. , Adwokaci i Radcowie Prawni sp.k. w W., której sama jest współnikiem i 2) przekazała sędziemu-komisarzowi, a później sądowi informacje o rozwiązaniu umowy z adwokatem C., co było niezgodne z prawdą, czym naruszyła zaufanie sądu. Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutów zażalenia co do wadliwości postępowania przed Sądem pierwszej instancji, w szczególności co do nieważności tego postępowania ze względu na pozbawienie skarżącej możliwości obrony swych praw.

Podstawą skargi jest naruszenie prawa materialnego i przepisów postępowania:

- art. 2, 7, 31 ust. 1 i 2, art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 – w zw. z art. 8 ust. 2 Konstytucji,
- art. 6 ust. 1 i 3 pkt a i b Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności,

- art. 87 § 1, art. 97 § 2 i art. 101 § 1 pr. upadł.,
- art. 56 i 60 k.c.,
- art. 1, 2 i 166 k.p.c. *a contrario* – w zw. z art. 68 pr. upadł.,
- art. 125 § 1 w zw. z art. 130 § 2 *a contrario* – oraz art. 228 § 1 i 2 – w zw. z art. 397 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 230, 236, 355 § 1 i art. 385 – w zw. z art. 397 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 316 § 1 w zw. z art. 361, art. 397 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 325, 328 § 2 i art. 352 – w zw. z art. 361, art. 397 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 328 § 2 w zw. z art. 361 § 1, art. 391 § 1 i art. 397 § 2 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 360 i 378 § 1 – w zw. z art. 379 pkt 1 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 360 w zw. z art. 397 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 378 § 1 w zw. z art. 379 pkt 1 i 5 i art. 397 § 2 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 379 pkt 5 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., art. 76 § 5 pr. upadł., art. 394 § 2 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 382 w zw. z art. 397 § 2, art. 235 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 386 § 2 w zw. z art. 397 § 2, 361 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.,
- art. 386 § 3 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. oraz art. 68 pr. upadł.

Skarżąca wniosła o stwierdzenie niezgodności z prawem zaskarżonego postanowienia, uchylenie tego postanowienia oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu pierwszej instancji i umorzenie postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Postanowieniem z dnia 12 października 2007 r., I CNP 56/07 Sąd Najwyższy odrzucił wniesioną przez skarżącą skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem tego samego postanowienia, którego dotyczy rozpoznawana skarga, z tego powodu, że skarga jest niedopuszczalna, jako wniesiona od orzeczenia niekończącego postępowanie (art. 424¹ § 1 k.p.c.). Sam fakt odrzucenia poprzedniej skargi nie czyni niedopuszczalną skargi ponownie wniesionej. Wobec zmiany stanu prawnego rozpoznawana skarga jest obecnie dopuszczalna. Wyrokiem z dnia 1 kwietnia 2008 r., SK 77/06 (OTK-A 2008, nr 3, poz. 39) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 424¹ § 1 i 2 k.p.c. w części obejmującej słowa "kończącego postępowanie w sprawie", jest niezgodny z art. 32 ust. 1 i art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji. Z chwilą wejścia w życie tego wyroku (9 kwietnia 2008 r.) art. 424¹ § 1 k.p.c. utracił zatem moc obowiązującą w zakresie określonym tym wyrokiem (art. 190 ust. 3 Konstytucji), co oznacza, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje także od orzeczenia niekończącego postępowanie. Przysługuje ona zatem od prawomocnego postanowienia sądu drugiej instancji o wyznaczeniu innego syndyka w miejsce syndyka, który nie pełni należycie swoich obowiązków (art. 101 § 1 pr. upadł.).

Za niepotrzebne dla rozstrzygnięcia o dopuszczalności skargi należało zatem uznać – o co wniosła skarżąca – przekazanie powiększonemu składowi Sądu Najwyższego do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego „czy postanowienie sądu II instancji oddalające zażalenie na postanowienie sądu I instancji w przedmiocie odwołania syndyka masy upadłości na podstawie przepisów prawa upadłościowego z 1934 r. jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie?”.

2. Wbrew zarzutom skarżącej jest oczywiste, że odwołanie syndyka upadłości jest sprawą cywilną (art. 1 k.p.c.), należącą do drogi sądowej (art. 2 k.p.c.). Według art. 101 § 1 w zw. z art. 64 pr. up., mającego zastosowanie w sprawie na podstawie art. 536 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), do wyznaczenia innego syndyka w miejsce syndyka, który nie pełni należycie swoich obowiązków, co oznacza odwołanie tego syndyka, właściwy jest sąd, który ogłosił upadłość.

Bezzasadny jest zarzut, że zaskarżone postanowienie zapadło w warunkach nieważności ze względu na niedopuszczalność drogi sądowej (art. 379 pkt 1 k.p.c.).

3. Nie ma racji skarżąca zarzucając, że Sąd Okręgowy nie wziął z urzędu pod uwagę nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji z powodu pozbawienia jej możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Okoliczność, że skarżąca, z przyczyn usprawiedliwionych, nie uczestniczyła w rozprawie przed sądem pierwszej instancji, nie świadczy, że pozbawiono ją możliwości obrony swych praw ani nawet że naruszono jej prawo do obrony. Na rozprawie tej reprezentowana była bowiem przez dwóch swoich pełnomocników i nie wnosili oni o odroczenie rozprawy z powodu usprawiedliwionej nieobecności ich mocodawcy. Jeden z nich nawet oświadczył, że „nie wnosi o odroczenie posiedzenia”. Uczestniczenie w rozprawie pełnomocników skarżące będących adwokatami zapewniało należyłą ochronę jej interesów.

Skarżąca nie została pozbawiona możliwości obrony swych praw także w związku z wydaniem i ogłoszeniem postanowienia przez Sąd Rejonowy oraz sporządzeniem i doręczeniem jego pisemnego uzasadnienia. Wobec złożenia w dniu 20 grudnia 2006 r. przez pełnomocnika skarżące wniosku o sporządzenie uzasadnienia postanowienia ogłoszonego na posiedzeniu jawnym i doręczenia go wraz z uzasadnieniem, termin do zaskarżenia tego postanowienia biegł dla skarżące od dnia doręczenia postanowienia z uzasadnieniem jej pełnomocnikowi i był to termin tygodniowy (art. 79 pr. upadł. oraz art. 357 § 1 i art. 394 § 2 w zw. z art. 68 pr. upadł.). Okoliczność, że postanowienie wydane i ogłoszone w dniu 20 grudnia 2006 r. nie zostało jednocześnie z wydaniem uzasadnione na piśmie, jak tego wymaga art. 76 § 5 pr. upadł., a doręczone zostało wraz z uzasadnieniem pełnomocnikowi skarżące w dniu 22 grudnia 2006 r., nie pozbawiła skarżące możliwości jego zaskarżenia zażaleniem, ani nie spowodowała skrócenia ustawowego terminu do jego wniesienia.

4. Do zastosowania przez sąd przepisu art. 101 § 1 pr. upadł. i orzeczenia na jego podstawie o wyznaczeniu w miejsce syndyka, który nie pełni należycie swoich obowiązków, innego syndyka, ustawa nie wymaga wniosku sędziego-komisarza. Podjęcie przez Sąd Rejonowy, jako przez sąd, w którym toczy się postępowanie upadłościowe, postępowania zmierzającego do zastosowania art.

101 § 1 pr. upadł. bez wniosku sędziego-komisarza nie stanowiło zatem uchybienia.

5. Niezasadny jest zarzut skarżącej, że sprawa została rozpoznana w trybie procesowym. O trybie rozpoznania sprawy nie świadczy bowiem to, że Sąd pierwszej instancji przeprowadził rozprawę i że zaskarżone postanowienie zapadło po przeprowadzeniu rozprawy.

Według art. 69 pr. upadł. w postępowaniu upadłościowym sąd orzeka na posiedzeniu niejawnym, jeżeli prawo to nie stanowi inaczej. Przepis art. 101 pr. upadł., dotyczący wyznaczenia innego syndyka w miejsce syndyka, który nie pełni należycie swoich obowiązków, „nie stanowi inaczej”. O odwołaniu dotychczasowego syndyka i wyznaczeniu innego, sąd orzeka zatem na posiedzeniu niejawnym. W razie potrzeby wysłuchania, np. syndyka, może to nastąpić – stosownie do art. 73 pr. upadł. – bądź przez spisanie protokołu bądź przez oświadczenie na piśmie.

O ile uchybieniem jest rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym, gdy ustawa przewiduje wyznaczenie rozprawy, uchybieniem nie jest rozpoznanie sprawy na rozprawie, gdy ustawa tego nie wymaga. Rozprawa jest bowiem formą postępowania pozwalającą na najpełniejsze, z udziałem zainteresowanych, wyjaśnienie wszelkich istotnych kwestii potrzebnych do rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli w ocenie sądu sprawa tego wymaga, sąd może rozpoznać ją na rozprawie, mimo że takiego obowiązku nie ma.

6. Przepis art. 101 § 1 pr. upadł. nie uzależnia jego zastosowania od uprzedniego wysłuchania syndyka, któremu zarzucono, że nie pełni należycie swoich obowiązków. Jego wysłuchanie zależy od uznania przez sąd, że zachodzi taka potrzeba (zob. art. 73 pr. upadł.). W sytuacji, gdy skarżąca była reprezentowana na rozprawie przez swoich pełnomocników – adwokatów, którzy mogli przedstawić jej stanowisko co do okoliczności stanowiących podstawę zarzutu nienależytego pełnienia przez nią obowiązków syndyka i uzasadniających ten zarzut, niewysłuchanie jej przez sąd nie może być uznane za uchybienie.

7. Uwzględniając to co powiedziano wyżej brak jest podstawy do zarzucenia, że postępowanie, które doprowadziło do wydania zaskarżonego postanowienia naruszało standardy wyznaczone przez przepisy Konstytucji i Konwencji

o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, których naruszenie skarżąca zarzuciła.

8. Stosownie do art. 37 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz.U. z 2002 r. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) w zw. z art. 6 ust. 4 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) sędziemu Trybunału Konstytucyjnego nie wolno podejmować innego zajęcia ani sposobu zarobkowania, które przeszkadzałoby w pełnieniu obowiązków sędziego, mogło osłabiać zaufanie do jego bezstronności lub przynieść ujmę godności urzędu sędziego. Osoba wybrana na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego powinna zatem złożyć rezygnację ze sprawowanej funkcji syndyka upadłości. Wybranie jej na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego nie oznacza, że z mocy prawa przestała być syndykiem. Skutku takiego nie wywiera także skreślenie z listy kandydatów na syndyka upadłości prowadzonej przez prezesa Sądu Okręgowego na podstawie § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 kwietnia 1998 r. w sprawie kwalifikacji oraz warunków wymaganych od kandydatów na syndyka upadłości (Dz.U. Nr 55, poz. 359), ani złożenie rezygnacji z funkcji syndyka sprawowanej w konkretnym postępowaniu upadłościowym. Wybranie w dniu 8 grudnia 2006 r. przez Sejm RP Lidii B. na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego, skreślenie jej w dniu 19 grudnia 2005 r. przez Prezesa Sądu Okręgowego w W. z listy kandydatów na syndyka upadłości oraz złożenie przez nią w dniu 13 grudnia 2006 r. rezygnacji z funkcji syndyka upadłości U. D. spółki z o.o. w W. ze względu na wybranie jej sędzią Trybunału Konstytucyjnego, nie spowodowało zatem, że przestała być syndykiem tej upadłości i nie doszło – jak utrzymuje skarżąca – do odwołania jej z funkcji syndyka, gdy tym syndykiem już nie była. Od oceny sądu, który był właściwy do odwołania syndyka, zależało, czy L. B. odwołać z funkcji syndyka na jej wniosek złożony w związku z wyborem jej na stanowisko Sędziego Trybunału Konstytucyjnego (niewątpliwie uzasadniony), czy – w razie istnienia ku temu przesłanek – na podstawie art. 101 § 1 pr. upadł

9. Stosownie do art. 424⁴ zd. drugie k.p.c. podstawą skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Dla oceny zasadności

rozpoznawanej skargi miarodajne są zatem ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego postanowienia.

W świetle tych ustaleń nie można uznać, że zaskarżone postanowienie zapadło z naruszeniem art. 101 § 1 pr. upadł. Oceny tej nie podważa wadliwe, stanowiące zapewne skrót myślowy, stwierdzenie Sądu Okręgowego utożsamiające wyznaczenie innego syndyka w miejsce syndyka, który nie pełni należycie swoich obowiązków, z odwołaniem syndyka „w trybie dyscyplinarnym”. O trybie dyscyplinarnym można mówić, gdy przewidziane jest odpowiednie postępowanie prowadzące – w razie stwierdzenia przewinienia dyscyplinarnego – do wymierzenia kary dyscyplinarnej. Odwołanie syndyka nie jest zaś karą. Niemniej nie można nie dostrzec, że w ukształtowanym – pod wpływem orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 15 listopada 2001 r. w sprawie Werner p-ko Polsce (skarga nr 26760) – wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 października 2004 r., P 8/04 (OTK-A 2004, nr 9, poz. 92) postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 101 § 1 pr. upadł., którego celem jest zmiana syndyka jako organu postępowania upadłościowego, przyznana została syndykowi pozycja procesowa taka jak w postępowaniu dyscyplinarnym. W każdym razie odwołanie syndyka z powodu nienależytego pełnienia swoich obowiązków świadczy o dokonaniu przez sąd negatywnej oceny jego pracy.

Trafnie Sąd Okręgowy uznał, że postanowieniem z dnia 21 stycznia 2005 r. sędziego-komisarza, w ramach sprawowanego nadzoru nad czynnościami syndyka (art. 87 § 1 pr. upadł.) wytknęła skarżącej, jako syndykowi, nasuwające wątpliwość co do jej bezstronności zawarcie umów o zastępstwo procesowe z adwokatem będącym współnikiem tej samej kancelarii prawniczej co syndyk i że postanowienie to oznaczało zobowiązanie skarżącej do niezwłocznego rozwiązania tych umów. Również późniejsze zachowania się skarżącej dawały podstawę do przyjęcia, że wynikające z nich informacje o rozwiązaniu wymienionych umów nie były prawdziwe. Oceny, że zdarzenia te uzasadniały stwierdzenie, iż syndyk „nie pełni należycie swych obowiązków”, nie można potraktować za ocenę nieuprawnioną.

Sędzia-komisarz kieruje tokiem postępowania upadłościowego a syndyk działa pod jego nadzorem (art. 87 § 1 pr. upadł.). Należyte pełnienie przez syndyka swych obowiązków oznacza m.in. wykonywanie ich zgodnie z zaleceniami

sędziego-komisarza. Niewykonanie tych zaleceń przez syndyka i udzielanie przez niego sędziemu-komisarzowi informacji niezgodnych z rzeczywistością nie tylko że może powodować wadliwość jego czynności, ale podważa do niego zaufanie sędziego-komisarza, konieczne we wzajemnych stosunkach pomiędzy organami postępowania upadłościowego dla zapewnienia prawidłowego jego toku.

10. Według ugruntowanej już wykładni art. 424¹ § 1 k.p.c. orzeczenie jest niezgodne z prawem w rozumieniu tego przepisu, gdy jest wynikiem oczywistych błędów sądu, spowodowanych rażącym naruszeniem zasad wykładni lub stosowania prawa (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 17 i z dnia 4 stycznia 2007 r., V CNP 132/06, OSNC 2007, nr 11, poz. 207). Ani ze względu na przebieg postępowania zakończonych zaskarżonym postanowieniem, ani ze względu na dokonaną nim ocenę, że skarżąca, jako syndyk upadłości U. D. spółki z o.o. nie pełniła należycie swoich obowiązków, nie można stwierdzić, że postanowienie to jest niezgodne z prawem.

11. Przy ocenie zasadności skargi pominięte zostały wskazane w niej działania sądu upadłościowego nie dotyczące postępowania, które doprowadziło do wydania zaskarżonego postanowienia, w szczególności mające miejsce po wydaniu zaskarżonego postanowienia, oraz okoliczności nie dotyczące jego treści, jak i wszelkie zdarzenia niebędące działaniem sądu. Działania te, okoliczności i zdarzenia, nie mogą bowiem stanowić podstawy oceny, czy zaskarżone postanowienie jest niezgodne z prawem (art. 424¹ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy uznał, że brak jest podstaw do stwierdzenia, że zaskarżone postanowienie jest niezgodne z prawem, wobec czego orzekł jak w sentencji (art. 424¹ § 1 k.p.c.).